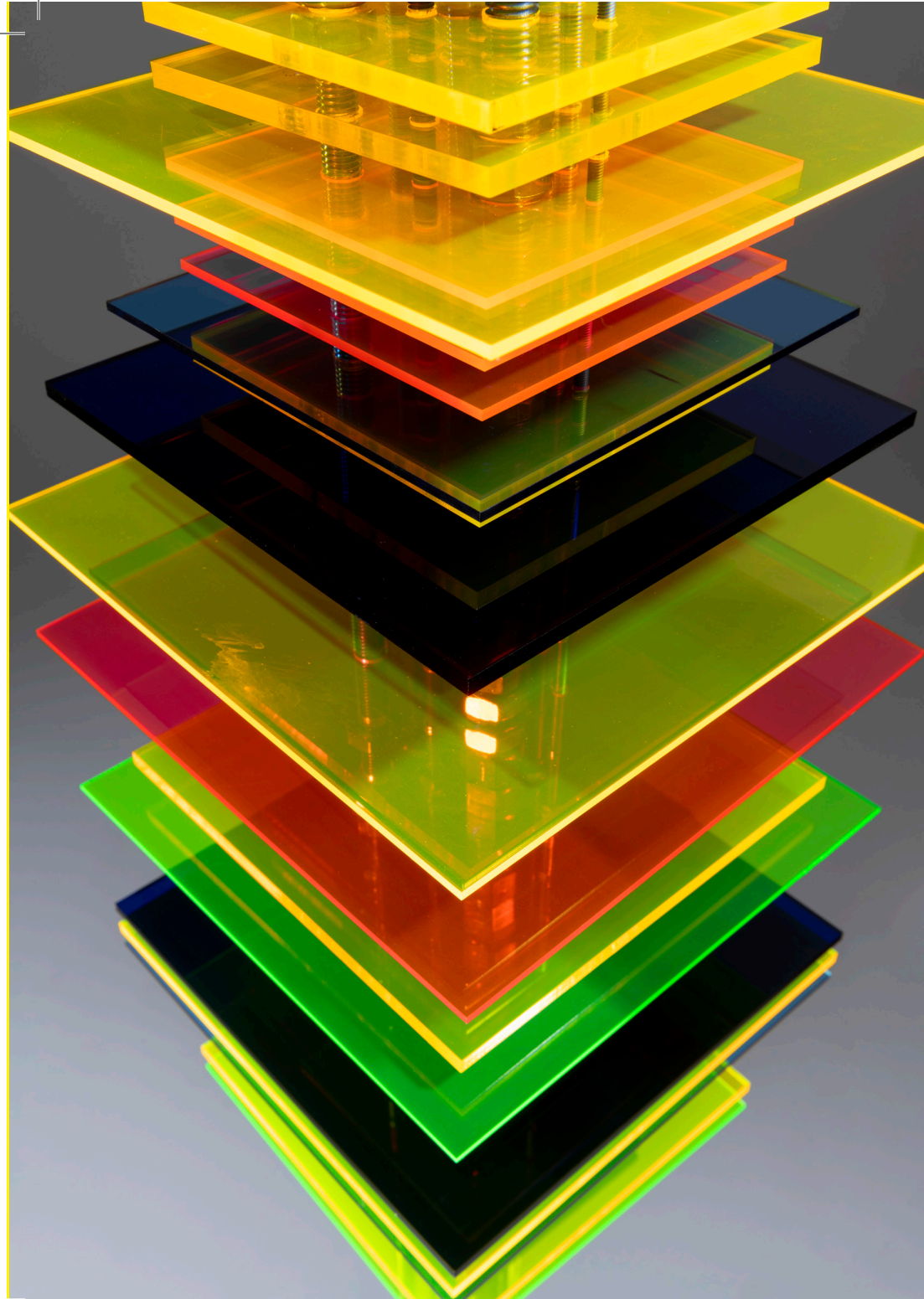

ali artun
mimarlığın akli
fotoğraflar
kayhan kaygusuz
iletişim

ali artun
mimarlığın akli

fotoğraflar
kayhan kaygusuz

iletişim

İçindekiler

Mimarlığın Aklı

Mimarlığın Aritmetiği: Sayılar

7

Müzik: Semavi, İlahi Oranlar

13

Mimarlığın Geometrisi: Formlar

15

Çember/küre

16

Üçgen

23

Antropomorfik Matematik

28

Kutsal Bir Metin Olarak Mimarlık

31

Rönesans'ın Mimarlık İncelemeleri

31

Kozmolojik Geometrinin ve

Hayalperest Mimarlığın Sonu

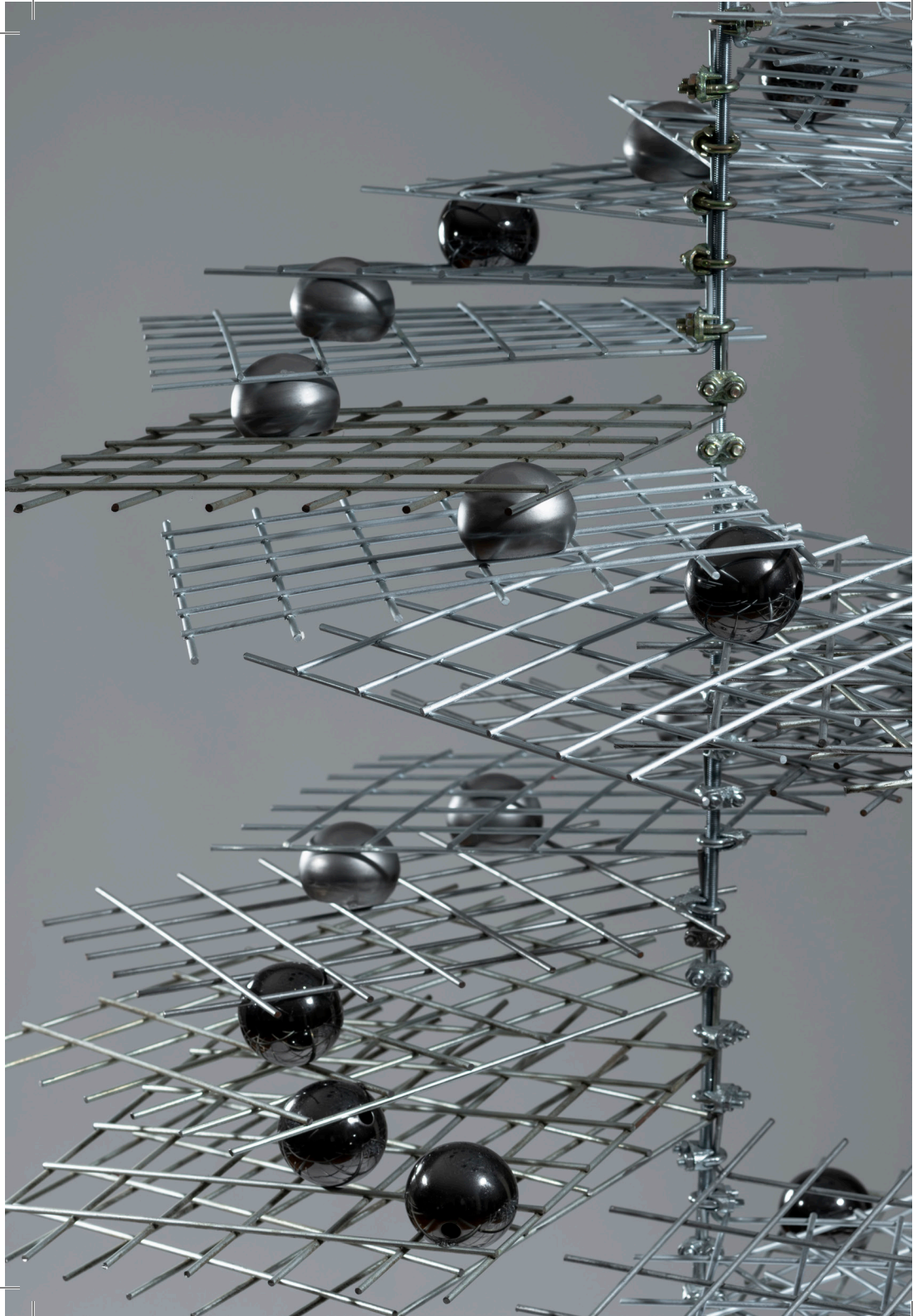
36

Notlar

38

Fotoğraflar

40

Mimarlığın Aklı

Rönesans'a kadar etkin olan mimarlık kavramı, tanrısal bir geometriyle aritmetiğin eseridir. Kozmosu kurduğuna inanılan formların ve sayıların türevidir. Ve bu formlar ve sayılar âlemi, mitlerle, sembollerle, şifrelerle ifade edilir. Hermetiktir, enigmatiktir, büyüsel, şiirseldir, semaidir, gizemlidir. . . Mimarlık bu âlemde yaratılır ve anlamlandırılır. Ve işte o ilahi âlemde mimarlığın gizemi mimarlığın aklıdır.

Mimarlığın Aritmetiği: Sayılar

Her şeyden önce Bir vardır; Tanrı'dan bile önce. . .

“Her şeyin kökü olan Tanrı, mutlak ‘bir’liktir.”¹

Omnio ab uno: Bütün yaşam Bir'den türer.²

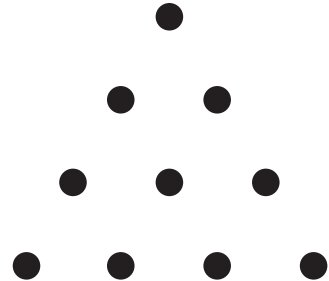
Bütün sayılar da Bir'den türer; gökyüzünü, evreni,

kozmosu da sayılar yaratır. Pythagorasçılara

göre sayılar varlığın özüdür. Kozmos aritmetikte eşbiçimlidir; evrendeki her şey sayılarla ölçülebilir.³

20. yüzyılın önde gelen mimarı Le Corbusier de,

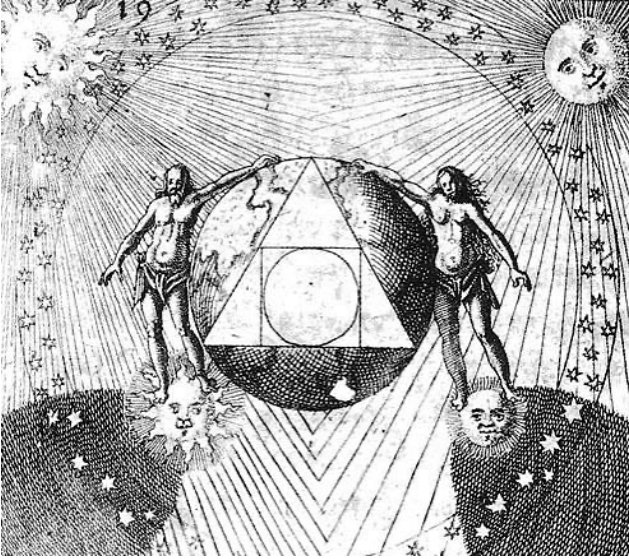
“evrenin sayılardan yapıldığını” söyler.⁴

Tetractys, Pythagoras'ın evreni.

Mimarın aklının göstergeleri: en tepede *tetractys* ve evren, dünya, lir, piramit, pergel, simya. . .

Pythagoras'ın *tetractys*'inin geometrisi: çember, üçgen ve kare birliği. D. Stolcius von Stolzenberg, *Viridarium chymicum*, Frankfurt, 1624.

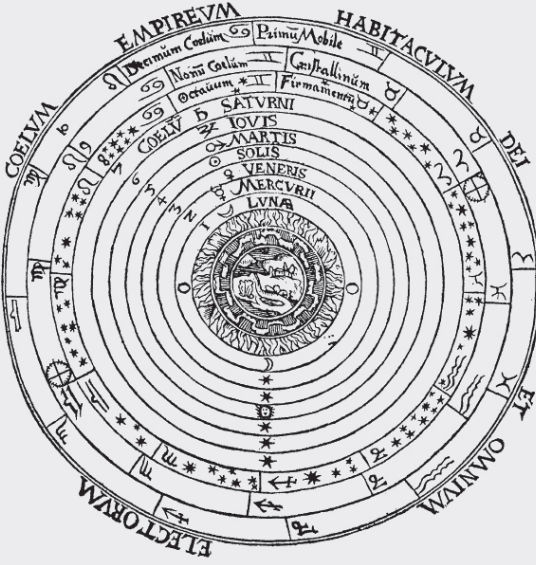
Pythagoras'a göre Bir'den cinsel ikiliği belirleyen İki'ye, oradan mekânın boyutlarını tanımlayan Üç'e, oradan da, toprak, ateş, su ve havadan oluşan Dört temel elemente ulaşılır.

Bu sayıların toplamı On'dur: $1+2+3+4=10$. Ve On demek, bütün yaratılış demektir. Pythagoras bu olaya *tetractys* diyor: "Bir'den Dört'e ilerleyerek On'a ulaşılıyor; her şeyin anası olan On'a. Yani çokluk gene "bir"lik oluyor: $10=1$. Platon'a göre *tetractys* aynı zamanda kozmik ruhun imgesidir.⁵

Yeryüzündeki ve gökyüzündeki her şeyi tanımlayan işaretlerden oluşan sayıların sembolizmiyle ilgili, aritmetiğiyle ilgili, inanılmaz derecede zengin bir edebiyat birikmiştir. Varoluş yüzyıllarca bu edebiyat sayesinde okunup anlamlandırılmıştır. Bu edebiyat konusundaki çağdaş kaynaklardan önemli bir tanesi, İslam kültürü âlimlerinden Annemarie Schimmel'in 1991'de yayınlanan *Sayıların Gizemi* kitabıdır. *Sayıların Gizemi* sayısal işaretlerin semiyolojisi gibidir.

Örneğin İki, karşıtlığı oluşturur, Üç ise yeniden "bir"liğe döner: Lao-tzu'ya göre, evrenin ilkesi Tao "birliği oluşturur; birlik ikiliği, ikilik üçlüğü ve üçlük her şeyi oluşturur".⁶ İyi/doğru/güzel, katı/sıvı/gaz, sabah/öğlen/akşam, geçmiş/şimdi/gelecek, gökyüzü/hava/yer. . . hepsi üçlükten peyda olur. Dokuz sayısı ile ilgili mitolojiler de Çin'den Meksika'ya birçok kültürde gayet yaygın ve etkilidir çünkü dokuz, üçle üçün çarpımından oluşur. Evreni oluşturan dokuz göksel kürenin sayısıdır. Ve bunlardan her

Schema huius praemissae diuisionis Sphaerarum .

Dokuz göksel kürenin geometrisi.
Petrus Apianus, *Libri Cosmo: Schema huius praemissae
diuisionis sphaerarum*, Antwerp, 1539.

Dokuz kızdardan oluşan bir filin üstünde seyahat eden
aşk tanrısı Kama.